

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕТО НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКИТЕ ЕКИПИ НА ВТУ “ТОДОР КАБЛЕШКОВ”

Мая Ламбовска
mlambovska@abv.bg

УНСС, катедра “Управление”
1700 София, Студентски град “Христо Ботев”
БЪЛГАРИЯ

Ключови думи: преподавателски екипи, показатели за представяне, ВТУ “Тодор Каблешков”

Резюме: В статията е предложена оригинална концепция за показателите за представянето на преподавателските екипи на Висшето Транспортно Училище (ВТУ) “Тодор Каблешков”. Концепцията комбинира класически и съвременни постижения на управленските, социалните и поведенческите науки с правилниците, традициите и обичайните практики на ВТУ “Тодор Каблешков”. В съответствие с концепцията показателите за представянето на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков” са класифицирани в три групи: показателите за формирането, показатели за дейността и показатели за резултатите на преподавателските екипи в това висше училище. Концепцията, предложена в статията, може да се разглежда като елемент от авторски модел за контролния процес на екипи във висше училище.

УВОД

Целта на статията е да представи оригинална концепция за показателите за представянето на преподавателските екипи на ВТУ (Висше Транспортно Училище) “Тодор Каблешков”, София. Концепцията е елемент от авторски модел за контролния процес на екипи във висше училище (ВУ). Моделът е създаден целите на научно изследване [1], насочено към верифициране на методология за контрол на екипи в конкретно българско ВУ.

Представянето на преподавателските екипи се схваща от автора на концепцията като резултативен показател с интегрален характер. В настоящия контекст представянето се дефинира като обобщена оценка за състоянието на конкретен екип, която отразява като цяло представата на заинтересованите страни за формирането, дейността и резултатите на екипа.

Показателите за представянето имат характер на критерии, по които се оценява представянето на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков” (наричано ВТУ). В концепцията показателите за представянето са класифицирани в **три групи**:

- Показатели за формирането на преподавателските екипи във ВТУ;
- Показатели за дейността на преподавателските екипи във ВТУ; и

- Показатели за резултатите на преподавателските екипи във ВТУ.

Съгласно концепцията преподавателските екипи на ВТУ се оценяват от заинтересовани страни към представянето на екипите. Те използват различен набор от показатели, по които оценяват преподавателските екипи. Подборът им е функция на степента, в която заинтересованата страна може да влияе върху представянето на екипите по отделните показатели.

В концепцията като *заинтересовани страни към представянето на преподавателските екипи на ВТУ* се възприемат [2; 9]: “Контролен орган (КО) за преподавателските екипи на ВТУ, “Контролирани преподавателски екипи от ВТУ (наричани “преподавателски екипи” или “екипи”) и “Студенти”. Контролният орган представя интересите на косвените потребители на образователната услуга - ръководните органи на ВУ и работодателите [3]. Груповият субект “Студенти” представя интересите на преките потребители на образователната услуга.

1. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ДЕЙНОСТТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКИТЕ ЕКИПИ НА ВТУ “ТОДОР КАБЛЕШКОВ”

За настоящия модел *показателите*, чрез които се оценява *формирането на преподавателските екипи на ВТУ* “Тодор Каблешков” са, както следва:

- 1.1. Ясно дефинирани цели и задачи на преподавателския екип на ВТУ
- 1.2. Структурни показатели на преподавателския екип на ВТУ:
 - 1.2.1. Състав на преподавателския екип
 - 1.2.2. Роли и статус в преподавателския екип
 - 1.2.3. Норми на преподавателския екип.

Съгласно авторската концепция *формирането* на преподавателските екипи на ВТУ се оценява от две заинтересовани страни: КО и самите контролирани екипи.

Показателите, чрез които се оценява *дейността на преподавателските екипи на ВТУ* “Тодор Каблешков” в концепцията са следните:

- 2.1. Показатели за екипния процес на преподавателския екип на ВТУ:
 - 2.1.1. Систематичност и гъвкавост на екипните процеси и процедури
 - 2.1.2. Вземане на решения от преподавателския екип (в т.ч. преодоляване на конфликти и толерантност към различията в екипа)
 - 2.1.3. Сътрудничество в преподавателския екип
 - 2.1.4. Ефективност на комуникациите в преподавателския екип
- 2.2. Междупличностна динамика на преподавателския екип на ВТУ:
 - 2.2.1. Атмосфера в преподавателския екип
 - 2.2.2. Сплотеност
 - 2.2.3. Подкрепа
 - 2.2.4. Доверие в преподавателския екип
- 2.3. Лидерство
- 2.4. Споделени ценности
- 2.5. Ангажираност на членовете на преподавателския екип на ВТУ

Съгласно авторската концепция дейността на преподавателските екипи на ВТУ се оценява главно от заинтересованите страни “Контролирани екипи” и “КО”. Екипите се самооценяват по всички показатели от тази група. КО оценява екипите по три показателя за дейността: “2.1.1. систематичност и гъвкавост на екипните процеси и процедури”, “2.3. лидерство” и “2.4. споделени ценности”. *Заинтересованата страна “Студенти”* оценява екипите единствено по показателя “2.4. споделени ценности”.

2. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКИТЕ ЕКИПИ НА ВТУ “ТОДОР КАБЛЕШКОВ”

Спецификата на резултатите на преподавателските екипи на ВТУ е функция преди всичко на предмета на дейност на изследваните екипи, реализирана в това ВУ.

Предметът на дейност на преподавателските екипи във ВТУ е обучение на студенти. Продуктът им е образователна услуга, предназначена за студентите във ВТУ.

В този контекст спецификата на показателите за резултатите на преподавателските екипи на ВТУ се асоциира преди всичко с: естеството на образователната услуга на ВУ, автономията на ВУ в Р. България, наредбите на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) на Р. България, обичайните практики за учебната дейност на ВУ, технологията на създаване на образователната услуга и правилниците на ВТУ “Тодор Каблешков”.

Като *основни детерминанти* на показателите за резултатите на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков” се разглеждат:

- Особеностите на образователната услуга като вид услуга;
- Особеностите, свързани с образователния характер на услугата;
- Особеностите на типа образователна услуга – тази във ВУ; и
- Спецификата на образователната услуга във ВТУ “Тодор Каблешков”.

В концепцията от статията *показатели за резултатите на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков”* се класифицират в *три групи* (означавани с 3.1., 3.2. и 3.3.):

3.1. Показатели за изпълнение на целите на преподавателския екип на ВТУ [4; 220], [5; 42-43], [6]:

- 3.1.1. Успех на студентите по дисциплината, преподавана от екипа [7]
- 3.1.2. Обем на преподадения учебен материал от екипа
- 3.1.3. Присъствие на преподавателите от екипа
- 3.1.4. Провеждане на текущ контрол от преподавателския екип [6].
- 3.1.5. Разработени курсови работи (творчески задачи) от студентите по дисциплината, преподавана от екипа [6]
- 3.1.6. Разработени/ публикувани авторски материали (учебни материали и научни публикации), използвани от преподавателския екип
- 3.1.7. Обновяване на учебния курс, преподаван от екипа

3.2. Показатели за удовлетвореност на заинтересованите страни “Студенти” и “КО за екипите”:

3.2.1. Показатели за удовлетвореност на студентите [4; 220-222], [8; 23, 44, 49, 52-55], [5; 42-43], [6]:

- 3.2.1.1. Актуалност на преподавания учебен материал [6]
- 3.2.1.2. Практическа насоченост на дисциплината, преподавана от екипа:
 - 3.2.1.2.1. Ползност за практиката [6]
 - 3.2.1.2.2. Връзка с останалите учебни дисциплини [6]
- 3.2.1.3. Обективност на преподавателския екип при оценяване на студентите [6]
- 3.2.1.4. Равнище на преподаване на екипа:
 - 3.2.1.4.1. Оползотворяване на учебното време [6]
 - 3.2.1.4.2. Структуриране на учебния материал
 - 3.2.1.4.3. Сложност на учебния материал
 - 3.2.1.4.4. Достъпност и разбираемост на учебния материал [6]
 - 3.2.1.4.5. Обвързаност между лекции и упражнения [6]
 - 3.2.1.4.6. Контакт на преподавателите с аудиторията [6]
- 3.2.1.5. Характеристики на преподавателите от екипа:
 - 3.2.1.5.1. Подготовка [6]

- 3.2.1.5.2.Компетентност [6]
- 3.2.1.5.3.Мотивираност
- 3.2.1.5.4.Учтивост и академична етика [6]
- 3.2.1.6. Ресурсна осигуреност на преподавателския екип:
 - 3.2.1.6.1.Използване на помощни технически средства
 - 3.2.1.6.2.Пригодност на препоръчаните учебни материали
- 3.2.1.7. Покритие на очакванията от работата на преподавателския екип:
 - 3.2.1.7.1.Усвояване на нови знания от студентите [6]
 - 3.2.1.7.2.Придобиване на практически умения от студентите [6]
 - 3.2.1.7.3.Развиване на творческите способности на студентите
 - 3.2.1.7.4.Придобиване на умения за работа в екип от студентите [6]
 - 3.2.1.7.5.Възможност за самостоятелна работа/ мислене на студентите [6]
 - 3.2.1.7.6.Атмосфера на учебните занятия [6]
 - 3.2.1.7.7.Общо равнище на учебната дисциплина, преподавана от екипа [6]
 - 3.2.1.7.8.Значение на учебната дисциплина, преподавана от екипа, за професионалната реализация на студентите
- 3.2.2. Показатели за удовлетвореност на КО за екипите** [4; 220-222], [8; 23, 44, 49, 52-55], [5; 42-43], [6]:
 - 3.2.2.1. Актуалност на преподавания учебен материал
 - 3.2.2.2. Практическа насоченост на дисциплината, преподавана от екипа:
 - 3.2.2.2.1.Полезност за практиката
 - 3.2.2.2.2.Връзка с останалите учебни дисциплини
 - 3.2.2.3. Обективност на преподавателския екип при оценяване на студентите
 - 3.2.2.4. Равнище на преподаване на екипа:
 - 3.2.2.4.2.Структуриране на учебния материал
 - 3.2.2.4.3.Сложност на учебния материал
 - 3.2.2.4.4.Достъпност и разбираемост на учебния материал
 - 3.2.2.4.5.Обвързаност между лекции и упражнения
 - 3.2.2.5. Характеристики на преподавателите от екипа:
 - 3.2.2.5.1.Подготовка
 - 3.2.2.5.2.Компетентност
 - 3.2.2.5.3.Мотивираност
 - 3.2.2.5.4.Учтивост и академична етика
 - 3.2.2.6. Ресурсна осигуреност на преподавателския екип:
 - 3.2.2.6.1.Използване на помощни технически средства
 - 3.2.2.6.2.Пригодност на препоръчаните учебни материали
 - 3.2.2.7. Покритие на очакванията от работата на преподавателския екип:
 - 3.2.2.7.1.Усвояване на нови знания от студентите
 - 3.2.2.7.2.Придобиване на практически умения от студентите
 - 3.2.2.7.7.Общо равнище на учебната дисциплина, преподавана от екипа
 - 3.2.2.7.8.Значение на учебната дисциплина, преподавана от екипа, за професионалната реализация на студентите
- 3.3. Показатели за удовлетвореност на преподавателския екип**
 - 3.3.1. Професионално удовлетворение на преподавателите от екипа
 - 3.3.1.1.Усвояване на нови знания [9; 116]
 - 3.3.1.2.Придобиване на нови умения [9; 116]
 - 3.3.1.3.Развиване на творческите способности [9; 116], [10; 173]
 - 3.3.1.4.Реализация на личните качества [9; 116], [10; 173]
 - 3.3.2. Удовлетвореност от материалното възнаграждение на екипа [9; 116], [10; 173], [11; 60]

3.3.3. Удовлетвореност от оценяването на резултатите на преподавателския екип [9; 116], [11; 61]

Във връзка с начина на определянето им, показателите за резултатите на преподавателските екипи от настоящата концепция се групират на показатели за резултатите с обективен характер и показатели за резултатите със субективен характер.

Показатели за резултатите с обективен характер (показателите от група 3.1.) са седемте показателя, чрез които се измерва изпълнението на целите на екипа. Оценките по тези показатели имат характер на самоотчет. Те се отчитат от ръководителя на екипа. С изключение на показателя “3.1.1. успех на студентите по дисциплината, преподавана от екипа”, всички останали показатели по изпълнение на целите на екипа се отчитат в проценти. Успехът на студентите се отчита с число, принадлежащо в интервала [2, 6].

В модела за представянето на преподавателските екипи като **показатели за резултатите със субективен характер** се определят всички показатели, чрез които се оценява удовлетвореност. Това са показателите за удовлетвореност на екипите, на контролния орган и на студентите в качеството им на заинтересовани страни към представянето на преподавателските екипи.

Показателите, чрез които се оценява удовлетвореността на заинтересованите страни “КО” и “Студенти” (показателите от група 3.2.), измерват удовлетвореността на тези две заинтересовани страни от резултатите на екипите. Те отразяват представата на потребителите (преките и косвените, съответно студентите и КО) на образователната услуга на ВТУ за особеностите, съдържанието, качеството и ефектите на тази услуга. До голяма степен показателите за удовлетвореността на заинтересованите страни “КО” и “Студенти” съвпадат като номенклатура.

В сравнение със студентите, *контролният орган не оценява екипите по следните показатели*: “3.2.1.4.1. оползотворяване на учебното време”, “3.2.1.4.6. контакт на преподавателите с аудиторията”, “3.2.1.7.3. възможност за проявление на творческите способности на студентите”, “3.2.1.7.4. придобиване на умения за работа в екип от студентите”, “3.2.1.7.5. възможност за самостоятелна работа/ мислене на студентите”, “3.2.1.7.6. атмосфера на учебните занятия”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Статията представя оригинална концепция за показателите за представянето на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков”. Концепцията е елемент от авторски модел за контролния процес на екипи във висше училище.

Спецификата на концепцията намира израз преди всичко в показателите за резултатите на преподавателските екипи на ВТУ “Тодор Каблешков” като функция от предмета на дейност на екипите; особеностите на услугата, която те предоставят; практиките и правилниците на това висше училище.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Ламбовска М., Контрол на екипи (измерване и оценяване представянето на екипите) - Автореферат на дисертационен труд, УНСС, София, 2014, http://konkursi.unwe.bg/documents/292auto_Lambovska.pdf.
- [2] Ламбовска М. “Приложение на контрол за екипи във ВТУ “Тодор Каблешков”. С., “Механика, транспорт, комуникации”, 11 (2), 2013, с. 1-6.
- [3] Колев П., Тодорова Д., Гергова Н. “Возможности развития транспорта и транспортного образования в Болгарии в рамках оперативной программы

- „Транспорт и транспортная инфраструктура”. Доклад на Международна конференция “Современные проблемы развития железнодорожного транспорта и управления перевозочным процессом”, Москва, 2014, с. 305-308.
- [4] Fry H., Ketteridge S., Marshall, S. A Handbook for teaching and learning in higher education: Enhancing academic practice. Routledge NY, 2009.
- [5] Ламбовска М. “Механизъм за контрол върху представянето на екипи”. С., “Научни трудове на УНСС”, 2, 2014, с. 7-62.
- [6] ВТУ “Тодор Каблешков”. Наръчник по качеството, С., 2009, http://www.vtu.bg/bg/documents/normativi/Nary4nik_SOPKOAS_2009.pdf .
- [7] НАОА. Критериална система за програмна акредитация на професионални направления и специалности от регулираните професии. С., 2011, http://www.neaa.government.bg/assets/cms/File/New_documents/Kriterii_za_ocenqva_ne_i_akreditaciq/Kriterialna%20sistema%20za%20PA_Dec%202011.pdf .
- [8] Nativ N. Teaching for effective learning in higher education. Kluwer Academic Publishers Netherlands, 2000.
- [9] Паунов М. Организационно поведение. Сиела София, 2006.
- [10] Milkovich G., Boudreau J. Personnel human resource management: A diagnostic approach. Business Publications UK, 1988.
- [11] Rashid S., Archer M. Organizational behaviour. Methuen Canada, 1983.

PERFORMANCE INDICATORS OF LECTURING TEAMS AT TODOR KABLESHKOV UNIVERSITY OF TRANSPORT

Maya Lambovska
mlambovska@abv.bg

*University of National and World Economy, Department “Management”
1700 Sofia, Students’ town “Hristo Botev”
BULGARIA*

Key words: *lecturing teams, performance indicators, Todor Kableshkov University of Transport*

Abstract: *This paper presents an original concept of performance indicators of the lecturing teams at Todor Kableshkov University of Transport. The concept combines classical and up-to-date achievements of management, social and behavioural sciences with regulations, traditions and common practices of Todor Kableshkov University of Transport. According to the concept, performance indicators of the lecturing teams at Todor Kableshkov University of Transport are classified in three groups: lecturing team formation indicators, lecturing team activity indicators and lecturing team results indicators. The concept proposed in this paper could be considered as an element of an author’s model for control on lecturing teams.*